

International
Labour
Organization

Проект виконується
Міжнародною організацією праці

Проект ЄС-МОП

“На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні”

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

Проект фінансується
Європейським Союзом

Робочий час

Серія онлайн-тренінгів
з міжнародних і європейських стандартів з питань праці

Антоніу Сантуш

www.ilo.org.shd4Ukraine

<https://www.facebook.com/shd4Ukraine>

Дата: четвер, 9 липня 2020 року

Зміст

- ▶ Для чого потрібні міжнародні та європейські стандарти з питань праці?
- ▶ Чому потрібно регулювати робочий час на національному рівні?
- ▶ Які міжнародні та європейські стандарти з питань праці?
- ▶ Поняття
- ▶ Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу
- ▶ Найбільш сприятливі положення і рівень захисту
- ▶ Практичні приклади для обговорення
- ▶ Відповіді на запитання

► Для чого потрібні міжнародні та європейські стандарти з питань праці?

Вони утворюють основу для регулювання на національному рівні мінімальних вимог до безпеки і здоров'я щодо організації робочого часу, як-от:

- щоденний і щотижневий робочий час;
- перерви;
- щоденний відпочинок;
- щотижневий відпочинок;
- річна оплачувана відпустка;
- режим роботи;
- нічна робота і позмінна робота;
- робота на умовах неповного робочого часу (розглядатиметься окремо на наступному тренінгу).

► Для чого потрібно регулювати робочий час на національному рівні?

- Для запровадження мінімальних вимог до безпеки і здоров'я в сфері організації робочого часу (стосовно, наприклад, щоденного і щотижневого робочого часу, перерв, щоденного відпочинку, щотижневого відпочинку, річної оплачуваної відпустки, режиму роботи, нічної та позмінної роботи) з метою:
  - підвищення рівня безпеки, здоров'я і добробуту працівників;
  - підтримки стабільної діяльності організацій, у яких зайняті працівники;
  - сприяння гідним умовам праці та процвітання для всіх;
- а також для того, щоб:
  - відстоювати принцип, згідно з яким «праця не є товаром»;
  - забезпечити, щоб покращення безпеки і здоров'я на роботі не підпорядковувалося суто економічним міркуванням.

Які міжнародні та європейські стандарти з питань праці?

Основні стандарти МОП із питань робочого часу¹: Більш актуальні директиви ЄС щодо робочого часу

- ▶ Конвенція про робочий час у промисловості (№ 1)
  - ▶ Конвенція про щотижневий відпочинок у промисловості (№ 14) - ратифікована 19/06/1968
  - ▶ Конвенція про робочий час у торгівлі та установах (№ 30)
  - ▶ Конвенція про сорокагодинний робочий тиждень (№ 47) - ратифікована 10/08/1956
  - ▶ Конвенція про щотижневий відпочинок у торгівлі та установах (№ 106) – ратифікована 19/06/1968
  - ▶ Рекомендація щодо скорочення робочого часу (№ 116)
  - ▶ Конвенція (переглянута) про оплачувані відпустки (№ 132) - ратифікована 25/10/2001
  - ▶ Конвенція про нічну працю (№ 171)
- ▶ Директива 2003/88/ЄС про деякі аспекти організації робочого часу – дату імплементації визначить Рада Асоціації
  - ▶ Директива 2002/15/ЄС про організацію робочого часу осіб, які здійснюють автомобільні перевезення – **імplementувати: міжнар. перевезення – до 31.08.2020; нац. перевезення - до 31.08.2022**
  - ▶ Директива 92/85/ЄЕС про вжиття заходів з поліпшення безпеки та охорони здоров'я вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, або годують - **імplementувати до 31.08.2020**
  - ▶ Директива 89/391/ЄЕС про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки і охорони здоров'я працівників під час роботи – **імplementувати до 31.08.2020**

¹ Конвенція 1994 р. про роботу на умовах неповного робочого часу буде розглянута на окремому тренінгу.

Поняття

- ▶ **Робочий час або робочі години** - будь-який період, під час якого працівник працює, знаходячись в розпорядженні роботодавця, та виконує свою діяльність або обов'язки відповідно до національного законодавства та (або) практики.
- ▶ **Період відпочинку** – будь-який період, який не є робочим часом.
- ▶ **Нормальна тривалість робочого часу** - кількість годин, установлених у кожній країні законами або нормативними актами, колективними договорами чи арбітражними рішеннями або там, де вона не встановлена таким чином, кількість годин, понад які будь-яка робота оплачується за ставками понаднормових годин чи становить виняток з визнаних правил або практики певного підприємства чи виробничого процесу.
- ▶ **Належний відпочинок** - регулярні періоди відпочинку, тривалість яких виражена в одиницях часу, і які є достатньо довгими та безперервними, щоб уникнути завдання працівниками ушкоджень собі, колегам або іншим особам та спричинення шкоди їхньому здоров'ю в короткостроковий або довгостроковий термін внаслідок втоми чи нерегулярних трудових розпорядків.

Поняття

- ▶ **Нічний час або нічна робота** - будь-який період тривалістю не менше семи годин, визначений в національному законодавстві, який повинен включати у будь-якому випадку проміжок часу між 24 та 5 годинами.
- ▶ **Нічний працівник** - будь-який працівник, який під час нічного часу при звичайному режимі виконує щонайменше три години свого щоденного робочого часу, а також будь-який працівник, який може під час нічного часу виконати певну частину свого щорічного робочого часу.
- ▶ **Позмінна робота** - будь-який метод організації праці позмінно, який може бути безперервним або з перервами, і при якому працівники послідовно змінюють один одного на одних і тих же робочих місцях відповідно до певного розпорядку, включаючи порядок ротації, що створює для працівників необхідність працювати в різний час впродовж певного періоду днів або тижнів.
- ▶ **Позмінний працівник** - будь-який працівник, трудовий графік якого є частиною позмінної роботи.

Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Щоденний відпочинок

- Кожний працівник має право впродовж кожних 24 годин на мінімальний період щоденного відпочинку тривалістю 11 послідовних годин.

► Перерви

- Якщо робочий день перевищує шість годин, кожний працівник має право на перерву для відпочинку.

► Період щотижневого відпочинку

- Кожний працівник має право впродовж кожних семи днів на мінімальний безперервний період відпочинку тривалістю 24 години на додаток до вищезгаданих 11 годин щоденного відпочинку.
- Якщо об'єктивні, технічні умови або умови, пов'язані з організацією праці, це виправдовують, може застосовуватися мінімальний період відпочинку тривалістю 24 години.
- Для застосування цього положення може встановлюватися базовий період, що не перевищує 14 днів.
- Якщо це можливо, період відпочинку встановлюється так, щоб збігатися з днями, вже встановленими (традиціями або звичаями), і надаватися одночасно всьому персоналу.

Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Максимальна тривалість щотижневого робочого часу

- Середня тривалість робочого часу впродовж кожного семиденного періоду, включаючи надурочні години, не перевищує 48 годин.
- Для застосування цього положення може встановлюватися базовий період, що не перевищує чотирьох місяців (періоди щорічної оплачуваної відпустки і періоди відпустки через хворобу не враховуються або є нульовими при розрахунку середньої величини).
- Тривалість робочого часу не може перевищувати 8 годин на день і 48 годин на тиждень (Конвенції №№ 1 і 30).
- Принцип сорокагодинного робочого тижня без зниження рівня життя (Конвенція № 47).
- Практичні заходи з поступового зменшення тривалості робочого часу з метою досягнення соціального стандарту сорокагодинного тижня без будь-якого зменшення заробітної плати працівників (Рекомендація № 116).

► Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Щорічна оплачувана відпустка

- Кожний працівник має право на щорічну оплачувану відпустку тривалістю не менше чотирьох тижнів відповідно до умов її отримання і надання
- Мінімальний період щорічної оплачуваної відпустки не може замінюватися грошовою компенсацією, за винятком випадку припинення трудових відносин.
- Кожна особа, до якої застосовується Конвенція № 132, має право на щорічну оплачувану відпустку тривалістю не менше трьох робочих тижнів за один рік роботи.
- Якщо тривалість роботи особи протягом будь-якого року менша від тієї, яка потрібна для отримання права на повну відпустку, вона має право за такий рік на оплачувану відпустку, пропорційну тривалості її роботи протягом цього року (Конвенція № 132).

► Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Тривалість нічної роботи

- Нормальний робочий час нічних працівників не перевищує в середньому восьми годин впродовж будь-якого періоду тривалістю 24 години.
- Нічні працівники, робота яких пов'язана з особливими ризиками або значним фізичним чи розумовим навантаженням, не повинні працювати більше восьми годин впродовж будь-якого періоду тривалістю 24 години, під час якого вони виконують нічну роботу.
- Для застосування цього положення може встановлюватися базовий період (який не повинен включати щотижневий період відпочинку тривалістю 24 години).

Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Захист безпеки і здоров'я нічних працівників та позмінних працівників

- Безкоштовний (і конфіденційний) медичний огляд до призначення і далі з регулярними інтервалами (який може проводитися в рамках національної системи охорони здоров'я).
- Право на переведення у можливих випадках на денну роботу, яку вони здатні виконувати, якщо вони мають проблеми із здоров'ям, визнані пов'язаними з тим фактом, що вони виконують нічну роботу.
- Якщо переведення практично нездійсненне, ці працівники одержують таку саму допомогу, як і інші працівники, котрі є непрацездатними або не можуть знайти роботу (Конвенція № 171).
- Працівникові, що працює в нічний час і визнаний тимчасово непридатним для нічної праці, забезпечується такий самий захист від звільнення, як і іншим працівникам, котрі не допускаються до роботи за станом здоров'я (Конвенція № 171).
- Захист безпеки і здоров'я, відповідний характерові їхньої роботи (таке саме і для позмінних працівників).

► Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Захист безпеки і здоров'я нічних працівників та позмінних працівників

- Робота окремих категорій нічних працівників може передбачати певні гарантії для працівників, які зазнають ризиків для їхньої безпеки чи здоров'я у зв'язку з нічною роботою.
- Право на відповідні захисні і профілактичні послуги або засоби, рівнозначні тим, які застосовуються до інших працівників, і доступні у будь-який час (таке саме і для позмінних працівників).
- Можливість швидкої доставки в таке місце, де за потреби може бути забезпечено належне лікування (Конвенція № 171).
- Право на компенсацію (у формі робочого часу, виплат або аналогічних пільг) відповідно до характеру нічної роботи (Конвенція № 171).

► Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Трудовий розпорядок

- Роботодавець, який має намір організувати працю відповідно до певного розпорядку, враховує:
  - ✓ загальний принцип пристосування роботи до працівника (з метою пом'якшити монотонну працю і працю, що відбувається у заздалегідь визначеному ритмі, залежно від виду діяльності);
  - ✓ вимоги до безпеки і охорони здоров'я, особливо щодо перерв упродовж робочого часу.

► Мінімальні вимоги до безпеки і охорони здоров'я в сфері організації робочого часу

► Охорона материнства щодо нічних працівниць

► Вагітні працівниці, працівниці, які нещодавно народили, або годують:

- ✓ не зобов'язані виконувати нічну роботу в період вагітності та у період після народження дитини (за умови надання медичної довідки, яка підтверджує, що це є необхідним для безпеки та здоров'я працівниці);
- ✓ повинні мати можливість переведення на денну роботу або (якщо таке переведення технічно та (або) об'єктивно неможливе, або його не можна вмотивовано вимагати з причин, належним чином обґрунтованих)
- ✓ отримувати звільнення від роботи або
- ✓ отримувати збільшення декретної відпустки.

► Більш сприятливі положення і рівень захисту

- Ратифікація або транспонування (залежно від обставин) міжнародних і європейських стандартів із питань праці:
  - не впливає на введення більш сприятливих положень щодо захисту безпеки і здоров'я працівників за допомогою:
    - законів, нормативних актів або адміністративних постанов; або
    - колективних договорів або угод, укладених між роботодавцями та працівниками;
  - не становить вагомих підстав для зменшення загального рівня захисту, вже наданого працівникам.

Ресурси на веб-сайті Проєкту ЄС-МОП
ilo.org/shd4Ukraine

Навчальний матеріал

Інфографіка

А також...

- Презентація
- Релевантні конвенції МОП
- Директива 2003/88/ЄС
- Директива 2002/15/ЄС
- Директива 92/85/ЄЕС

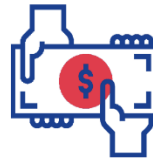
Quid juris?

Ігор
ІТ спеціаліст

Уже рік працює у компанії,
яка надає послуги з ковор-
кінгу в Києві

ЗП 1000 \$/місяць

Графік роботи: ПН–СБ,
09:00–13:00 і з 14:00–19:00

Quid juris?

Олександр

поступив на роботу офіціантом
в один із київських ресторанів

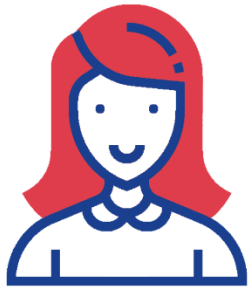
ЗП 500 \$/місяць + чайові

Ресторан подає сніданки,
обіди та вечері й працює
з 07:00 до 24:00

Графік роботи Олександра:
- ПН, СР і ПТ: 15:00-19:00 і 20:00-24:00
- ВТ і ЧТ: 07:00-11:00 і 12:00-16:00

Людмила

офіціантка, працює
4 роки у нічному клубі

ЗП 700 \$/міс. + чайові

Нічний клуб працює:
СР-НД, 21:00 - 06:00

Графік роботи Людмили:
СР-НД, 20:30-00:30 і
01:30-06:30

Вона дізналася, що вагітна.
Лікар сказав, що для захисту
здоров'я – свого та дитини
– вона не може працювати
вночі

Вона повідомила власника
нічного клубу і надала
медичну довідку і висновок
лікаря щодо нічної роботи.

Начальник відповів, що не
може перевести її на денну
роботу, тому що нічний клуб
відкритий тільки у нічний час

Наступного дня, коли вона
готувалася до роботи,
начальник заявив, що її
звільнено!...

Відповіді на запитання

Контакти

Дякую за увагу!

Thank you for your attention!

International
Labour
Organization

Проект виконується
Міжнародною організацією праці

Проект ЄС-МОП

“На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні”

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

Проект фінансується
Європейським Союзом

Робочий час

Серія онлайн-тренінгів
з міжнародних і європейських стандартів з питань праці

www.ilo.org.shd4Ukraine

<https://www.facebook.com/shd4Ukraine>